

KABINET PRO STUDIA ŘECKÁ, ŘÍMSKÁ A LATINSKÁ A JEHO MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V PADESÁTÝCH A ŠEDESÁTÝCH LETECH 20. STOLETÍ¹

Karla Vymětalová

Mezinárodní kontakty Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská (dále jako KŘŘL, příp. Kabinet) na poli věd o starověku se začaly pozvolna rozvíjet od poloviny padesátých let minulého století, a to zejména v úzké kooperaci s dalšími zeměmi socialistického bloku. Pomyslné datum počátků této spolupráce bylo predestinováno tím, že samotné pracoviště, Kabinet, vzniklo jen pár let předtím,² v souvislosti se založením Československé akademie věd (dále ČSAV),³ která měla nahradit předcházející vědecké společnosti, jejichž počátky sahaly mnohdy až do doby rakouské monarchie, zejména Královskou českou společností nauk a Českou akademií věd a umění.⁴ Kabinet pro

¹ Příspěvek vznikl v rámci řešení projektu SGS/15/2012. Vychází zejména ze studia pramenného materiálu – fondu Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská v Archivu Akademie věd ČR v Praze, který zahrnuje přes 70 kartenů povětšinou archivně doposud nepracovaného písemného materiálu. Doplněn je o články (Listy filologické, sborník Eirene, Zprávy Jednoty klasických filologů, Československý časopis historický) vztahující se zejména k jednotlivým akcím mezinárodního charakteru, jež byly z iniciativy Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská konány, a na participaci jednotlivých odborných pracovníků Kabinetu na mezinárodních projektech. Zde předkládaná studie se věnuje zejména padesátým a šedesátým letům minulého století – době počátků, růstu i výrazného vzmachu zájmu o antická studia v tehdejší socialistické Československu.

² K počátkům Kabinetu viz SPUNAR, Pavel: *O prvních krocích klasických filologů v ČSAV* (dále jen *O prvních krocích*). In: *Reflexe počátků vědecké studie. Práce z Archivu Akademie věd, řada C*, sv. 4. Praha 2003, s. 155–161; Týž: *Vlny vzpomínek*. Praha 2010; JANDA, Jan: *Čtyřicet let mírové práce*. Listy filologické (dále jen LF), 108, 1985, č. 2, s. 65–67; OLIVA, Pavel: *Dvacet let klasických studií v ČSAV*. LF, 95, 1972, č. 4, s. 258–267. K dějinám a rozvoji věd o starověku u nás po 2. světové válce viz v přehledu VARCL, Ladislav a kol.: *Tricet let výzkumu antiky v ČSSR 1945–1975*. Praha 1976.

³ BERAN, Jiří: *Komise pro zřízení Československé akademie věd utvořená při ÚV KSČ roku 1951*. Dějiny věd a techniky, XXXVII, 2004, č. 4, s. 219–245; Týž: *Předúnorová vědní politika Komunistické strany Československa a otázka zřízení Československé akademie věd*. Československý časopis historický (dále jen ČsČH) 33, 1985, s. 212–241; SCHWIPPEL, Jindřich: *K otázce konstituování prvních pracovišť ČSAV*. Archivní zprávy ČSAV, 1981, č. 13, s. 5–20.

⁴ JANDEROVÁ, Helena: *Pokus o reorganizaci vědeckých společností v roce 1951*. Práce z dějin ČSAV, série A, 1992, fasc. 4, s. 104–121; POKORNÁ, Magdalena: *Tři pokusy o reorganizaci*

studia řecká, římská a latinská vznikl z iniciativy Vládní komise pro vybudování ČSAV jako nově zřízená, po stránce vědecké organizačně samostatná jednotka akademie,⁵ jež, s ohledem na to, že doposud neexistovalo specializované pracoviště věnující se výhradně vědám o starověku, „je střediskem výzkumné činnosti Akademie v oboru řecké a římské vzdělanosti a řeckého a latinského jazyka od dob nejstarších až po doby nové“.⁶ Pracoviště, naznačující již svým „košatým“ názvem velkou časovou, teritoriální i tematickou šíři svého odborného záběru, zaštiťovalo odborně nejen vědy o starověku ve všech jejich aspektech, ale zahrnovalo též oddělení medievalistiky, které převzalo závazky Komise pro slovník středověké latiny při ČAVU⁷ i ediční povinnosti Jednoty českých filologů (mj. vydávání Listů filologických).⁸

Do čela nově zřízeného vědeckého pracoviště, které začalo fakticky fungovat 1. lednem 1953, byl jmenován akademik prof. dr. Antonín Salač (1885–1960),⁹ který byl jeho externím vedoucím¹⁰ až do své smrti. Jeho ná-

vědeckých institucí v letech 1945–48. Práce z dějin ČSAV, série A, 1992, fasc. 4, s. 84–103; Táž: Změny organizační struktury české vědy (1945–1952). Historická Olomouc, XI, Olomouc 1998, s. 283–291; WINTERS, Stanley B.: The Period of Transition from the ČAVU to the ČSAV (1945–1952). Historická Olomouc, XI, Olomouc 1998, s. 293–308; LEVORA, Josef: Likvidační komise ČSAV pro zrušené vědecké společnosti (1952–1964). Archivní zprávy ČSAV, 1980, č. 11–12, s. 85–95.

⁵ Pracovní Kabinet spadl do VIII. sekce (jazyka a literatury) ČSAV, a to od listopadu 1952 do roku 1961, pak byl zařazen do kolegia historie (od roku 1962).

⁶ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky (dále Archiv AV ČR), fond KŘŘL, kart. 1, Organizační řád KŘŘL, část první, bod 5. Fond Kabinetu má celkem 75 kartonů, z nichž pouze osm je inventárně zpracováno. Za možnost studia fondu děkuji dr. Chodějovskému, pracovníku výše zmíněného archivu.

⁷ Tato Komise pro slovník středověké latiny při ČAVU byla založena již ve třicátých letech 20. století profesorem klasické filologie na Karlově univerzitě v Praze Bohumilem Rybou (1900–1980).

⁸ Časopis vycházel od roku 1874 pod názvem Listy filologické a paedagogické, a to do roku 1878, poté byl jeho název změněn na Listy filologické. Sedmdesátý šestý ročník časopisu (1953) byl vydán již pod redakcí Kabinetu, což se projevilo i na souběžném označení ročníku číslicí jedna. Od roku 1957 bylo k ročníku přidáváno supplementum – Eunomia, kde byly uveřejňovány odborné příspěvky, jejichž publikování v cizím jazyce (angličtina, francouzština, němčina, ruština, latina) mělo umožnit širší zahraniční badatelské obci seznámení s jejich obsahem. Vydávání časopisu shodného názvu (Eunomia) bylo plánováno již před 2. světovou válkou, díky okupaci a uzavření českých vysokých škol však bylo vydáno jen jedno číslo. Od roku 1959 Kabinet zajišťoval i vydávání Zpráv Jednoty klasických filologů (ZJKF).

⁹ DOSTÁLOVÁ, Růžena: Antonín Salač, nar. 7. července 1885. LF, 108, 1985, č. 4, s. 235–236; VARCL, Ladislav: Akademik Antonín Salač. LF 84, 1961, s. 1–4; BURIAN, Jan: Antonín Salač (1885–1960). Eirene, XXII, 1985, s. 109–112; SKOPEK, Robert: Tři krátká ohlédnutí. AVRIGA-ZJKE, 52, 2010, s. 94–99.

¹⁰ Akademik Antonín Salač byl totiž také profesorem řeckých a římských starožitností na Karlově univerzitě, stál v čele Katedry věd o antickém starověku na FF této univerzity.

stupcem se v roce 1961 stal doc. Ladislav Varcl (1909–1980), CSc.,¹¹ jenž, podobně jako Salač, řídil Kabinet do roku 1963 jako externí vedoucí (a to od 1. října 1960), poněvadž současně v letech 1958–1963 byl členem i vedoucím Katedry věd o antickém starověku na filosofické fakultě Univerzity Karlovy.¹²

Tým Salačových spolupracovníků v Kabinetu se budoval postupně během roku 1953,¹³ i v letech následujících, mj. v důsledku některých reorganizačních změn v rámci jednotlivých ústavů ČSAV,¹⁴ a přes všechny peripetie jeho vzniku a vývoje lze souhlasit se slovy Pavla Spunara, kterými na svého bývalého vedoucího vzpomenu: „Profesor Salač volil cestu vstřícných gest za ústupky. Byl schopen pod pseudonymem otisknout řeckou oslavnou báseň na počest Stalina (LF 76, 1953), na druhé straně se však dovedl vzepřít všem kádrovým nařízením. Pod maskou chladného a přísného vědce dokázal stát za svými spolupracovníky a chránit je proti zlomyslnostem i skrytým útokům.“¹⁵

¹¹ K němu blíže viz OLIVA, Pavel: *Ladislav Varcl (17. 8. 1909–6. 10. 1980)*. Eirene, XX, 1983, s. 111–113; JANDA, Jan: *Za Ladislavem Varclm*. LF, 104, 1981, č. 4, s. 242–244; JANÁČEK, Karel: *Šedesát let profesora Ladislava Varcla*. LF, 92, 1969, s. 187–197.

¹² Interním zaměstnancem a vedoucím Kabinetu se stal v roce 1963 a zůstal jím až do své smrti v roce 1980.

¹³ Již v roce 1952 byla přijata Růžena Jenišťová (provd. Dostálová) – viz VIDMAN, Ladislav: *Růžena Dostálová sexagenaria*. LF, 107, 1984, č. 4, s. 197–201; Křížová, Magdalena: *Růžena Dostálová – soupis prací za léta 1951–2004*. LF, 127, 2004, č. 3–4, s. 391–414. Růžena Dostálová byla také vědeckou tajemnicí Kabinetu.

V následujícím roce, 1953, nastoupil epigrafik a znalec řeckých starožitností Ladislav Vidman (1924–1989), blíže viz HOŠEK, Radislav: *K šedesátinám Ladislava Vidmana*. LF, 107, 1984, č. 3, s. 188–190; BURIAN, Jan: *Ladislav Vidman 1924–1989*. Zprávy Jednoty klasických filologů (dále jen ZJKF), 38, 1991, č. 1–4, s. 66–71; DOSTÁLOVÁ, Růžena: *Zemřel Ladislav Vidman*. LF, 113, 1990, č. 2, s. 151; OLIVA, Pavel: *Památce Ladislava Vidmana*. LF, 114, 1991, č. 2–3, s. 51–54. V témže roce do Kabinetu přišly i Anežka Schmidtová (provd. Vidmanová), Helena Busínská, Dana Pěnkavová (provd. Martínková), blíže viz DOSTÁLOVÁ, Růžena: *K životnímu jubileu Dany Martínkové-Pěnkavové*. LF, 110, 1987, č. 4, s. 242–243; Táž: *Zemřela dr. Jana Martínková*. LF, 131, 2008, č. 3–4, s. 505–507. K dalším dlouholetým odborným pracovníkům patřil klasický filolog Metoděj Klučka, grécistka Edita Svobodová a latinistky Stanislava Růžicková a Anděla Fialová. Pracovníkem Kabinetu (od roku 1956), jemuž jako pracoviště ale byla přikázána Katedra starověké kultury brněnské univerzity, byl i klasický filolog a lexikograf dr. Karel Čupr, který měl na starosti přípravu vydání úplného latinsko-českého slovníku.

¹⁴ Jako příklad lze uvést příchod Josefa Hejnice (viz VÍKTORA, Viktor: *Šedesátiny Josefa Hejnice*. LF, 107, 1984, č. 3, s. 185–186) a Jana Martínka z Kabinetu filologické dokumentace, který se během roku 1954 stal součástí Ústavu pro českou literaturu, do Kabinetu, nebo příchod Pavla Spunara a Josefa Tříšky po zrušení téhož Kabinetu filologické dokumentace v rámci Ústavu pro českou literaturu v roce 1961.

¹⁵ SPUNAR, P.: *O prvních krocích*, s. 161.

Mezinárodní spolupráce pracovišť ČSAV, k nimž Kabinet patřil, se počala rozvíjet v polovině 50. let a lze dát i do souvislosti s určitým uvolňováním politických poměrů po Stalinově smrti v roce 1953. Byla zaměřena převážnou měrou na kooperaci s vědeckými institucemi zemí východního bloku a měla rozličný charakter. Především se jednalo o plnění dvoustranných smluv o vědecké spolupráci, které podepisovali vedoucí představitelé akademických institucí jednotlivých zemí mezi sebou. Z hlediska intenzity spolupráce se v případě Kabinetu jednalo zejména o kontakty s německou Akademií věd v Berlíně, přesněji řečeno s Institut für griechisch-römische Altertumskunde (Ústav pro řecký a římský starověk),¹⁶ který byl založen ve východním Berlíně v roce 1955.

K jednáním s německou stranou (prof. Werner Hartke¹⁷ jako vědecký ředitel berlínského Institut für griechisch-römische Altertumskunde, prof. Johannes Irmscher¹⁸ jako jeho organizační ředitel) bylo přikročeno již v roce 1956, když profesor Irmscher přijel do Prahy na zasedání Světové federace vědeckých pracovníků.¹⁹ Protokol o spolupráci mezi oběma institucemi obsahoval body, v nichž se signatáři smlouvy zavazovali k zvážení všech forem spolupráce, k vzájemné výměně informací, k podpoře při vytváření společných plánů, k vytvoření přípravného výboru, v němž by byli zástupci zúčastněných zemí.²⁰

¹⁶ K založení berlínského institutu viz DOSTÁLOVÁ-JENIŠTOVÁ, Růžena: *Zpráva o účasti delegace ČSAV na slavnostním zasedání nově otevřeného Institut für griechisch-römische Altertumskunde*. LF, 79, 1956, s. 103–105. Jednotlivé pracovní skupiny Institutu se zabývaly širokou škálou badatelských úkolů zahrnujících sběr a dokumentaci nejrůznějších památek z doby antiky (např. *Inscriptiones Graecae*, *Corpus inscriptionum Latinarum* – CIL, *Prosopographia imperii Romani* – PIR, *Corpus Medicorum Graecorum*, *Polybios-Lexikon* ad.), přípravné práce na vydání slovníku středověké latiny (*Mittelateinisches Wörterbuch*) či péči o edici odborných časopisů (*Das Altertum*, *Klio*, *Philologus*, *Bibliotheca classica orientalis*). Viz Přehled o stavbě Institut für griechisch-römische Altertumskunde, nedatováno. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 1.

¹⁷ Prof. Werner Hartke (1907–1993), od roku 1955 profesor latinského jazyka a literatury na Humboldtově univerzitě v Berlíně, v letech 1958–1969 předseda Německé akademie věd (NDR).

¹⁸ Prof. Johannes Irmscher (1920–2000), profesor antických dějin, byzantolog, v letech 1964–1969 ředitel Institut für griechisch-römische Altertumskunde v Berlíně (NDR).

¹⁹ Protokol z jednání KŘŘL s německou Akademií věd ze dne 23. 6. 1956 v Praze. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

²⁰ Protokol z jednání KŘŘL s německou Akademií věd ze dne 23. června 1956 v Praze. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

Němci měli zájem zejména o spolupráci v rámci projektu Corpus inscriptionum Latinarum (dále CIL),²¹ kdy jimi byly vysoce ceněny zejména odborné znalosti dr. Ladislava Vidmana z oblasti epigrafie, které mohli využít při zpracování nápisů v CIL III.²² Ladislav Vidman tak od konce padesátých let několikrát ročně navštěvoval pracovní Berlín a stal se dlouhodobým externím poradcem pracovní skupiny CIL,²³ kterou vedl prof. dr. Konrad Schubring, s úkolem přehlížet rukopisy k tisku, účastnit se porad skupiny CIL, zastupovat CIL v mezinárodních organizacích, jejichž členem NDR nebyla. V šedesátých letech pak byl dr. Vidman pověřen přípravou indexu cognominum k nápisům města Říma.²⁴ Mimo to měl také na starosti (ve spolupráci s dr. Jerym z Nedlandsu v Austrálii) vypracování rejstříku cognomin u předloh elektronicky zpracovaného Indexu vocabulorum omnium k CIL VI.²⁵ Vidmanovu nepostradatelnost při zpracovávání tohoto projektu, i tehdejší poměry na poli vědy jednoznačně charakterizují ve vícero dokumentech Kabinetu se vyskytující slova (zde z hodnocení zahraničních styků za rok 1962): „Spolupráce dr. Vidmana umožňuje, aby významný úkol vydávání CIL byl i nadále plněn v NDR a nemusel být přesunut do NSR, kam odešli vedoucí

²¹ Základní kámen tohoto projektu položil historik, profesor berlínské univerzity Theodor Mommsen (1817–1903) v roce 1853, díly pro jednotlivé oblasti jsou vydávány dodnes, doplněny o supplementa. SCHMIDT, Manfred G.: *Einführung in die lateinische Epigraphik*. 2. Aufl., Darmstadt 2011, s. 8nn, 84, 133nn.

²² Kromě L. Vidmana na CIL spolupracovali také pracovníci Katedry starověké kultury na Filozofické fakultě UJEP v Brně, dr. Josef Česka a doc. R. Hošek.

²³ Účast dr. Ladislava Vidmana toliko jako pozorovatele na konferenci CIL III byla zdůvodňována tím, že „Československo se pro nedostatek epigrafického materiálu nalezeného v ČSR in situ přímo vydavatelské práce neúčastní“. Viz Zpráva o stycích se zahraničím v 1. polovině roku 1959 z 16. června 1959; Zhodnocení zahraničních styků v roce 1959 z 6. ledna 1960. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 1. Je ale také možné, že poněkud opatrný přístup k jeho osobě byl zapříčiněn Vidmanovým nepříliš kladným vztahem k stávajícímu společenskému zřízení. To bylo mj. i příčinou toho, že v roce 1964 nenastoupil namísto prof. K. Schubringa do čela celého projektu.

²⁴ VIDMAN, Ladislav (ed.): *CIL VI. Pars VI, fasc. II. Index cognominum*. Berlin 1980.

²⁵ V roce 1967 Vidman poskytl prof. Jerymu seznam cognomin počínajících písmenem B, aby se ověřilo, nakolik se strojové zpracování vyrovná tomu tradičnímu ručnímu. Bylo konstatováno: „Pokud jde o cognomina, není stroj s to zachytit všechny potřebné ukazatele, a bude třeba k strojovému indexu přidat alespoň heslový index cognomin.“ Vyplýval z toho požadavek, aby L. Vidman i nadále zpracovával index tradičním způsobem, tj. ručně, a po dodání celého indexu z Austrálie aby jej prohlédl a posoudil jeho použitelnost. Viz Zpráva o spolupráci s DAW na DCA A9/62 za léta 1966–1968. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 10, neusp. Dále viz MOUCHOVÁ, Bohumila: *Středisko pro statistický rozbor antických jazyků v Lutychu*. LF, 90, 1967, s. 67–70; VIDMAN, Ladislav: *Mezinárodní sdružení pro studium antických jazyků pomocí děroštitkových strojů*. LF, 90, 1967, s. 70.

pracovníci tohoto úkolu.²⁶ Spolupráce s německou Akademií věd na tomto poli výzkumu byla, na základě smluv mezi ČSAV a Deutsche Akademie der Wissenschaften,²⁷ charakterizována jako dlouhodobá, mj. i pro četnost nápisů, které bylo třeba zpracovat (kolem 40 000).

Dalším úkolem, na němž pracovníci Kabinetu participovali, byla účast při vydávání *Bibliotheca classica orientalis*,²⁸ mezinárodní ročenky vycházející v NDR, která pravidelně přinášela bibliografické záznamy a autoreferáty odborné literatury, které k dějinám starověku vycházely v SSSR a lidově demokratických státech. Pověřený pracovník Kabinetu²⁹ opatroval a zasílal autoreferáty z Československa, prováděl jejich korektury, zprostředkoval korespondenci s československými autory, a to od roku 1956, kdy vyšel její první ročník.³⁰ Spoluúčast československých badatelů na tomto úkolu byla ohrožena v roce 1961, kdy delegace akademií ČSSR a NDR měly podepsat novou smlouvu o spolupráci, která měla některé dosavadní aktivity, alespoň oficiálně, omezit, k čemuž však nakonec u této bibliografie nedošlo.³¹

²⁶ Hodnocení zahraničních styků za rok 1962 z 12. prosince 1962, podepsané vedoucím KŘŘL doc. L. Varclm. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2. Obdobný tón zaznívá i v plánu zahraničních styků za rok 1964 z 30. června 1963, kde se píše: „Úkoly mají význam politický v podpoře NDR, která nemá pro plnění těchto úkolů dostatek pracovníků.“ Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 1.

²⁷ Smlouva o spolupráci na rok 1962 a 1963, schválená XXI. zasedáním presidia ČSAV dne 20. prosince 1961, byla prodloužena i na následující léta. Viz Zpráva o spolupráci s DAW na DCA A9/62 za léta 1966–1968. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 4. Ujednání zahrnovalo zejména kooperaci na CIL (L. Vidman a R. Hošek z brněnské univerzity), PIR (J. Burian), při vydávání časopisu *Klio* (P. Oliva aj.). Další smlouva o spolupráci byla podepsána na léta 1969–1970 s tím, že pak může být každoročně prodlužována. Text Pracovní smlouvy z Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin – Institut für griechisch-römische Altertumskunde, došel do Kabinetu dne 12. července 1968, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 12, neusp.

²⁸ V podtitulu byla *Bibliotheca* charakterizována jako Dokumentation der altertumswissenschaftlichen Literatur der Sowjetunion und der Länder der Volksdemokratie.

²⁹ Spoluprací za českou stranu (úkol DCA 10/62) byla pověřena Stanislava Vidmanová, která „rozesílá žádosti o autoreferáty československých autorů, obstarává rozesílání a revizi korektur a separátů těchto autoreferátů. Upozorňuje německou redakci na československé práce, o nichž by mělo být referováno“. Viz odpověď L. Varcla zahraničnímu oddělení ČSAV ze dne 9. února 1962 ve věci rozpisu témat vědecké spolupráce s NDR na rok 1962, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 4.

³⁰ Plán styků se zahraničím na rok 1959 z 14. května 1958 – příloha: Námět na spolupráci se SSSR. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 1.

³¹ Nelibost, s níž se podobné pokusy setkávaly, i snahu jim zamezit, vyjadřují dopisy, které si vyměnili prof. J. Irmscher za německou a doc. L. Varcl za českou stranu na podzim roku 1961 (dopisy ze dne 18. a 23. října 1961): „Ich bin vollkommen Ihrer Auffassung, daß wir für Details unserer Zusammenarbeit eines speziellen Segens der Obrigkeit nicht bedürfen, da die

V šedesátých letech se také úspěšně rozvíjela oboustranná spolupráce na *Prosopographia imperii Romani* (*Lexikon der römischen Reichsbeamten der ersten drei Jahrhunderte*), kdy cílem projektu bylo abecední zpracování a publikování článků z prosopografie římského císařství v prvních stoletích jeho existence. Tento projekt nebyl novinkou, byl německou Akademií věd v Berlíně pečlivě zpracováván již v době před druhou světovou válkou i během ní, kdy se na něm podílel i řádný profesor římské archeologie a epigrafie Artur Stein z filosofické fakulty Německé univerzity v Praze.³² Za českou stranu byl odpovědným pracovníkem doc. Jan Burian z Katedry věd o antickém starověku Filosofické fakulty Univerzity Karlovy,³³ za německou stranu dr. Leiva Peterson. Úkolem badatelů bylo analyzovat materiál shromážděný pro jednotlivé osoby v berlínském institutu a blíže je představit v latinsky psaných člancích (doc. Burian se zabýval písmenem L). Když se tento v listopadu 1964 stal vědeckým pracovníkem Historického ústavu ČSAV, vedlo to k úvaze, že „bude nutno, aby gestorem úkolu se stal Historický ústav ČSAV místo Kabinetu“.³⁴

Intenzivnější bilaterální spolupráce s akademickými institucemi jiných států východního bloku (např. se SSSR,³⁵ Maďarskem nebo Polskem) byla zaměřena spíše na oblast medievistiky, především na vyhledávání latinských bohemikálních rukopisů v knihovnách a archivech a věnovali se jí pracovníci Kabinetu, kteří se soustředili zejména na přípravu a vydávání Slovníku středověké latiny a Rukověti humanistického básnictví v Čechách a na Moravě (mj. J. Hejnic, J. Martínek, D. Martínková, P. Spunar aj.).

Voraussetzungen für solche Kooperation bereits gelegt wird, halte es aber gleich Ihnen für untunlich, wenn man eine einzelne Unternehmung, die bisher in dem Abkommen genannt war, plötzlich ohne Grund herausläßt. Ich hoffe auf das Verhandlungsgeschick unserer Kollegen, die Fehlenentscheidungen gewiß zu verhindern wissen werden.“ Dopis prof. Irmschera docentu Varclovi ze dne 23. října 1961. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 1.

³² Profesoru Steinovi práce na této edici zachránila život, když právě na zásah berlínské Akademie věd byl jako žid osvobozen od transportu do některého z vyhlazovacích táborů a mohl vědecky pracovat v Terezíně v tzv. Prominentenabteilung.

³³ Pracovníkem katedry byl v letech 1953–1964, v období 1964–1970 byl členem Historického ústavu, v letech 1970–1990 vedoucím vědeckým pracovníkem KŘŘL.

³⁴ Tematická spolupráce s vědeckými organizacemi socialistických zemí za léta 1966–1967 (ČSSR – NDR). Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

³⁵ Je zajímavé, že Kabinet nebyl jmenovitě uveden v seznamu úkolů zařazených v protokolu o spolupráci mezi AN SSSR a ČSAV. Ze strany Kabinetu byl vůči sovětské straně projevem zájem zejména o rozšíření spolupráce na průzkumu středověkých rukopisných fondů, hlavně latinských, resp. i řeckých, „vzhledem k tomu, že v našich knihovnách nejsou podmínky pro získání praxe v práci s řeckými rukopisy“. Spolupráce se SSSR – zpráva pro vědecké kolegium historie ČSAV ze dne 21. října 1966. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 10, neusp.

Výměna odborných zkušeností a poznatků s dalšími zeměmi východního bloku se v druhé polovině 50. let soustředila posléze v komitétu Eirene (viz níže),³⁶ jehož pravidelné schůzky, pracovní konference i publikační činnost v rámci sborníku Eirene – Studia Graeca et Latina umožňovaly koordinovat tematické zaměření badatelských plánů jednotlivých vědeckých institucí i jejich pracovníků, výměnu nabytých zkušeností i studijní pobyty jednotlivých odborných vědeckých sil.

Určitou „třešničkou na dortu“ byly styky s albánskými vědci, jejichž země byla v rámci hodnocení zahraničních cest Kabinetu řazena mezi státy východního bloku. Kontakty byly realizovány zejména formou badatelských cest, které ve druhé polovině padesátých a první polovině šedesátých let podnikl dr. Ladislav Vidman, jejichž cílem bylo zmapování římských nálezů tamní provenience, přičemž „pozornost věnoval zejména nálezům publikovaným nebo chybně interpretovaným“.³⁷ Pozdější snaha o spolupráci s albánskou Akademií věd v Tiraně v rámci Mezinárodního výboru antických věd – Eirene se víceméně setkala s neúspěchem (viz pozn. 73).

Zatímco spolupráce badatelů ze střední a východní Evropy se úspěšně rozvíjela ve vícero oblastech, vzájemné styky se zeměmi kapitalistického Západu byly zpočátku jen velmi opatrně „testovány“. Svědčí o tom např. návrh akademika Salače na navázání kontaktů s Rakouskem, resp. s Österreichisches Archäologisches Institut ve Vídni, jehož aktivity zahrnovaly nejen výzkum archeologických lokalit v samotném Rakousku, ale i v Malé Asii. Z české strany byl zájem zejména o výměnu literatury, konkrétně o Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Instituts, které tehdy nešly získat ani přes mezinárodní výpůjční službu, i o výměnu zkušeností s pracovníky papyrologického oddělení vídeňské univerzitní knihovny.³⁸ Tyto předběžné plány však byly akademikem Salačem formulovány velmi diplomaticky: „Soudil bych ovšem, že při takové závazné spolupráci by měly mít přednost specializované úmluvy s odborníky z LDS a SSSR. Je možné, že při společném zpracovávání určitých temat s rakouskými odborníky by mohlo dojít

³⁶ Oficiální název výboru byl Mezinárodní výbor pro antická studia – Eirene.

³⁷ Zhodnocení zahraničních styků v roce 1959 ze dne 6. ledna 1960. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

³⁸ Ve fondech Univerzitní knihovny v Praze se totiž nacházela rozsáhlá sbírka egyptských papyrů, jejímž původním majitelem byl rakouský klasický archeolog Carl Wessely, jež se za první republiky dostala zásluhou klasického filologa Theodora Hopfnera, profesora Německé univerzity, do Prahy. V šedesátých letech se myšlenkou třídění, katalogizace a editace těchto papyrů začal zabývat doc. Ladislav Varcl, později dr. Jan Janda. Mezinárodní spolupráce v této oblasti byla završena až vydáním publikace kolektivu autorů – viz DOSTÁLOVÁ, Růžena – VIDMAN, Ladislav – PINTAUDI, Rosario (eds.): *Papyri Graecae Wessely Pragenses I*. Firenze 1995.

k neshodě při uplatňování metod historického materialismu při řešení daných problémů.³⁹

Poněkud jednoznačněji se vyvíjely kontakty s Řeckem, usnadněné změnami v mezinárodních vztazích,⁴⁰ které měly být založeny na opatrování zejména novořecké literatury, i beletristické, přičemž bylo pragmaticky konstatováno, „že o tu českou z řecké strany nejspíš zájem nebude“. Osobní kontakty s řeckými vědci měly být navázány s pomocí doc. dr. Dimitrije Papase,⁴¹ který jako exulant našel své odborné uplatnění na Katedře věd o antickém starověku na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a s Kabinetem úzce spolupracoval. Ministerstvem zahraničí byl jako vhodná osoba z řecké strany doporučen profesor univerzity v Soluni Linos Politis.⁴²

Návštěvy badatelů ze západní Evropy v Československu měly povětšinou charakter krátkodobých jedno- či dvoudenních pobytů, v jejichž rámci měli možnost seznámit se s prací Kabinetu, organizací ČSAV, případně zavítat na jiná pracoviště věd o starověku (např. na brněnskou katedru). Je zajímavé, že kromě profesora George Thomsona, který byl víceméně pravidelným hostem v Praze i v Brně, byly osobní kontakty navázány i s předními vědci Západu, mj. s prof. I. A. Richmondem, J. M. Frazerem, J. Boardmanem.⁴³ Mezinárodní konference o antice *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra* (Antika a dnešek) v dubnu roku 1966 v Brně se účastnili mj. i rozluštitel lineárního písma B John Chadwick, I. M. Finley (oba z Cambridge), R. Bianchi-Bandinelli (z Florencie), J. Vernant (z Paříže) a další.⁴⁴

³⁹ Vědecké styky s Rakouskem – dopis pro VIII. sekci ČSAV ze dne 22. dubna 1958. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 10, neusp.

⁴⁰ Dopis A. Salače sekretariátu VIII. sekce ČSAV ze dne 28. listopadu 1957 o vědeckých stycích s Řeckem. Konstatuje v něm také, že „je třeba, aby ministerstvo zahraničních věcí oznámilo ČSAV, že se poměry změnily a lze kontakty s vyslanectvím řeckého království v Praze navázat“. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 10, neusp.

⁴¹ Dr. Dimitrij Papas, od roku 1951 docent novořeckého jazyka a literatury na Karlově univerzitě, pracoval na vydání Novořecko-českého slovníku, Novořecké cvičebnice, Chrestomatie novořecké literatury.

⁴² Zpráva o řeckých a zahraničních vědeckých ústavech z ministerstva zahraničí ze dne 14. února 1958, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 10, neusp. První osobní návštěva profesora Politise v Praze se konala v březnu 1959, v jejím rámci navštívil i katedry na univerzitách v Praze, Brně a Bratislavě a pronesl přednášku o novořecké literatuře.

⁴³ Styky se zahraničím v prvním pololetí roku 1959 ze dne 16. června 1959. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁴⁴ Viz podrobný seznam účastníků konference z ciziny i československých vysokých škol a akademických pracovišť. List účastníků konference v Brně. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 20, neusp.

Zahraniční cesty pracovníků Kabinetu byly realizovány buď v rámci recipročních smluv mezi příslušnými akademiemi, přičemž se jednalo v převážné míře o cesty do zemí východního bloku, nebo navazovaly na důležité úkoly pracoviště⁴⁵ či na účast na významných mezinárodních konferencích, na nichž pracovníci i přednesli své referáty.⁴⁶ Mnohdy si však náklady na cestu do „bratrské“ ciziny hradili z vlastních prostředků (zvláště tehdy, jestliže byl překročen počet pracovníků, kterým byl pobyt na dané konferenci hrazen, často pořadatelem akce).⁴⁷ V některých případech jejich odborná prezentace a přítomnost na vědeckých konferencích našla i své politické zdůvodnění, jak dokládá poznámka k plánu na vyslání jednoho pracovníka Kabinetu na epigrafický kongres do rakouského Carnunta, kdy bylo poznamenáno toto: „Účast na tomto kongresu je významná i z hlediska politického, poněvadž zástupci západních organizací usilují o ustavení nového epigrafického centra v Paříži, které by mohlo tříštit práci centra berlínského.“⁴⁸

Pracovní pobyty, které byly v Německu i dalších bratrských státech pracovníky Kabinetu zpočátku realizovány, trvaly poměrně krátkou dobu – tři až pět dní, kteréžto časové penzum mohlo snad stačit k písemně předjednaným konzultacím, zdaleka však neumožňovalo časově náročnější studium pramenů a odborné literatury v knihovnách či archivech. I z tohoto důvodu byl na počátku šedesátých let prof. dr. Ladislavem Varclem, novým vedoucím

⁴⁵ Mj. na průzkum latinských bohemik v knihovnách a archivech v SSSR, NDR, Polsku a dalších lidově demokratických státech s cílem jejich publikování v soupisech vydávaných Kabinetem k dějinám českého písemnictví, získané materiály měly být využity též pro připravovaný Slovník středověké latiny.

⁴⁶ Viz např. hodnocení zahraničních styků v roce 1965 z 29. listopadu téhož roku, které bylo odesláno na vědecké kolegium historie a uvádí za tento rok dvanáct zahraničních výjezdů (z toho šest na vlastní náklad). Těchto dvanáct cest mělo za cíl instituce v lidově demokratických státech, jedna cesta byla realizována na Západ – do Anglie. Cílem pěti cest byly mezinárodní konference, čtyři se týkaly dvoustranných smluv s německou a polskou Akademií věd. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁴⁷ Obdobným způsobem však postupovala i ČSAV při hrazení pobytu zahraničních účastníků na v Československu pořádaných konferencích. Byl vždy přesně stanoven počet pozvaných hostů z ciziny, přičemž se ještě přísně rozlišovalo mezi vědci ze spřátelených států a vědci kapitalistického Západu, i striktně omezen počet těch, které na své náklady pozvala akademie (viz níže, debaty kolem počtu zahraničních účastníků na konferenci v Liblicích v dubnu 1957).

⁴⁸ Plán zahraničních styků na rok 1964 z 30. června 1963, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2. Setkání v Carnuntu se nakonec nekonalo, na ustavující kongres Association Internationale d'Épigraphie latine byl jako jediný zástupce Československa vyslán L. Vidman „i proto, že není vyjasněn vztah nově navrhované organizace k dosavadnímu centru latinské epigrafie, kterým je CIL NAV v Berlíně“. Žádost o povolení cesty L. Vidmana do NDR a Francie ze dne 11. dubna 1963. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 9, neusp.

KŘŘL, vznesen na zahraniční oddělení ČSAV písemný požadavek na prodloužení studijních pobytů aspoň na tři týdny.⁴⁹

Počet pracovníků, délka jejich pobytu v zahraničí i jednotlivé osoby, kterým souhlas s odjezdem do ciziny byl udělen, byly také v časovém předstihu jednoho roku plánovány, následně schvalovány a kontrolovány (viz výhledové plány, plány práce na jednotlivá léta, hodnocení styků s cizinou za jednotlivé roky, případně i jejich části), většinou i redukovány vyššími orgány ČSAV, na něž se vedoucí Kabinetu obracel. Jejich přesný přehled lze vytvořit jen obtížně s ohledem na to, že dokumenty Kabinetu o zahraničních cestách jsou dochovány mezerovitě.

Studijní pobyty v kapitalistické cizině se počínají sporadicky objevovat až v šedesátých letech, kdy např. grécistka Růžena Dostálová získala v rámci zvláštní kvóty vědeckého kolegia pro rozvoj antických studií souhlas k několikátýdennímu pobytu v Řecku, který byl odůvodněn slovy, jež se v podobném duchu opakují v obdobných případech i u zpráv z cest dalších pracovníků: „Cílem cesty bylo systematické poznání nejvýznamnějších antických a byzantských památek z vlastního názoru, studium odborné literatury v athénské Národní knihovně a navázání osobních styků s řeckými odborníky a literárními pracovníky.“⁵⁰

Styky s kapitalistickými zeměmi byly realizovány pouze na pozvání a náklady zvoucí země. Četnost těchto styků narůstala v souvislosti s postupně se uvolňujícím politickým ovzduším v Československu a pomyslného vrcholu uvolnění dosáhla v roce 1969, kdy doba, kterou třináct pracovníků Kabinetu strávilo v cizině, byla 35 týdnů. Z toho šest týdnů zahrnovalo pobyty reciproční, 15 z nich bylo realizováno na náklady ČSAV, šest na náklady zvoucí strany, osm na vlastní náklad. Obrat zaznamenal i poměr cest orientovaných na východ či západ Evropy (v lidově demokratických státech bylo pět pracovníků po celkovou dobu 13 týdnů, do kapitalistické ciziny se vypravilo osm pracovníků na celkem 22 týdnů).⁵¹

⁴⁹ „Během šesti dnů nelze proniknout do problematiky v plné hloubce a mnoho věcí nutno často po návratu dodatečně a s obtížemi zajišťovat písemně.“ Zpráva o průběhu a výsledcích vědeckých styků se zahraničím v roce 1961 ze 17. ledna 1962. Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky (dále Archiv AV ČR), fond KŘŘL, kart. 1.

⁵⁰ Hodnocení zahraničních styků v roce 1966 – Příloha: Souhrnný přehled uskutečněných akcí podle oblastí. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2. Obdobnou cestu absolvoval akademik A. Salač v roce 1957 do Bulharska, jako příklad lze zmínit i studijní cestu dr. Vidmana na podzim 1959 do Albánie, kde studoval římské nápisy a pokoušel se navázat spolupráci, včetně výměny literatury a výměny vědeckých informací.

⁵¹ Hodnocení zahraničních styků za rok 1968 z 6. ledna 1969. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

Výraznou osobností, participující po celá padesátá a šedesátá léta minulého století na častých kontaktech s československými badateli v oblasti studia antiky, byl výrazně marxisticky orientovaný klasický filolog, profesor univerzity v Birminghamu George Thomson,⁵² jehož díla zabývající se z marxistického pohledu řeckým divadlem a antickou filosofií byla v těchto desetiletích přeložena do češtiny a u nás vydána.⁵³ Při jeho návštěvě v Praze v roce 1954 se zrodila i myšlenka na širší mezinárodní spolupráci v oblasti antických věd, do níž – na základě podobného světového názoru – měli být zapojeni nejen badatelé věd o starověku ze zemí východní a střední Evropy, ale i ti, kteří odborně působili před železnou oponou, tj. na Západě.

Tato idea doznala svého naplnění na konferenci pořádané KŘŘL v Liblicích v dubnu 1957, poprvé se však o ní oficiálně jednalo již na pracovní poradě Kabinetu, která se konala tamtéž ve dnech 14.–15. října 1955 v Domě vědeckých pracovníků J. E. Purkyně.

Porada, jež v jednotlivých bodech jednání navazovala na předcházející pracovní setkání z června 1953,⁵⁴ poprvé soustředila u jednoho stolu nejen

⁵² George Derwent Thomson (1903–1987), klasický filolog, marxistický historik dějin starověku, profesor řeckých dějin na univerzitě v Birminghamu. Jeho četné návštěvy směřovaly nejen do Kabinetu, ale i na katedry dějin starověku v Praze, Brně a Bratislavě. K tomu viz mj. Zpráva o činnosti VIII. katedry (srovnávacího jazykozpytu, fonetiky a klasické filologie na FF MU) ze dne 9. 4. 1951 a další. Archiv Masarykovy univerzity Brno, fond FF, A2, kart. 2, složka Zprávy ze schůzí katedry, plány práce, zprávy o činnosti 1951–1952. K jeho 60. narozeninám byl v Praze na znamení uznání jeho zásluh vydán i sborník prací českých kolegů – VARCL, Ladislav – WILLETS, R. F. (eds.): *ΓΕΡΑΣ. Studies presented to George Thomson on the occasion of his 60th birthday*. Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 1, Graecolatina Pragensia II. Praha 1963. K Thomsonovi viz OLIVA, Pavel: *Za Georgem Thomsonem*. LF, 111, 1988, č. 1, s. 30–31; WHITTLE, E. W.: *Observations on Professor Thomson's new Edition of the Oresteia of Aeschylus*. Eirene, IX, 1971, s. 109–116.

⁵³ THOMSON, George: *Aischylos a Athény. O původu umění ve starověkém Řecku*. Praha 1952; Týž: *O staré řecké společnosti. Egejská oblast v pravěku*. Praha 1952; Týž: *První filosofové. O staré řecké společnosti II*. Praha 1958.

⁵⁴ Pracovní setkání zorganizované Kabinetem v Liblicích ve dnech 1.–2. června 1953 mělo víceméně komorní charakter – účastnili se ho jen odborní zaměstnanci KŘŘL a Kabinetu pro filologickou dokumentaci. Šlo o společné zasedání, jehož hlavním úkolem bylo „zjistit klady a nedostatky dosavadní práce, stanovit plán vědecké práce pro následujících pět let a koordinovat práci na akademických pracovištích a univerzitních katedrách“. Organizace a kontrola úkolů, které zde byly vytyčeny, byly dány na starost jednotlivým komisím, které se za jejich zdárný průběh měly odpovídat. Komise pro přípravu chrestomatie z řeckých a římských dějin (Julie Nováková, Ladislav Varcl, Pavel Oliva, Jan Pečírka, Zdeněk Zlatuška) měla pořídit výběr vhodných textů, které by sloužily k prohloubení znalostí starověkých dějin na školách i mezi veřejností, a předložit jej ke schválení vědecké radě Kabinetu. Komise pro překládání ze sovětské odborné literatury (Radislav Hošek, Jan Pečírka, Edit Svobodová) měla ve spolupráci s KŘŘL doporučovat nakladatelstvím knihy vhodné pro překlad a dbát

vědecké pracovníky Kabinetu, ale i zástupce kateder dějin starověku univerzit z Prahy, Brna, Olomouce a Bratislavy, dále zástupce Katedry dějin filosofie na Univerzitě Karlově v Praze, pracovníky Archeologického ústavu, Kabinetu dějin státu a práva a Historického ústavu ČSAV. Téma porady „O historickém materialismu v studiu věd o antickém starověku i věd příbuzných“ naznačovalo cíl, k němuž referáty jednotlivých účastníků porady směřovaly, tj. „že v celém rozsahu našich studií je užítí metody historického materialismu nezbytné a že umožňuje dosažení dobrých výsledků i tam, kde zkoumání je zaměřeno především heuristicky. Je ovšem žádoucí, aby zejména v oborech klasických studií byla zpracovávána themata, která podávají synthetický pohled.“⁵⁵ V rámci posledního dne porady byli všichni zúčastnění informováni o tom, že v roce 1957 by v Praze měla proběhnout konference evropských badatelů, jejíž příprava a organizace by měly být záležitostí dvoudenního setkání dvaceti předních československých vědců v roce 1956.⁵⁶

Dvoudenní přípravná pracovní porada dvaceti zástupců pracovišť věd o starověku v Československu byla svolána na 24. a 25. května 1956. Organizační zajištění a příprava konference v roce 1957 po stránce obsahové nebyly jediným,⁵⁷ nicméně velmi podstatným bodem jednání. Akademik Antonín

na jejich kvalitní překlad. Na kvalitu překladů ze starých jazyků i jejich přípravu k vydání měla dohlížet Komise pro překlady ze starých jazyků (Karel Svoboda, Ferdinand Stiebitz, Julie Nováková, Miroslav Okál), jež o spisech předkládaných k tisku měla vést evidenci a měla též vypracovat program pro další překladatelskou práci. „Úlitbou“ poměrům pak byla Komise pro zlepšení ideologické práce z oboru dějin antické literatury a starověkého umění. Viz Zápis z konference konané ve dnech 1.–2. června 1953 v Liblicích, Rezoluce účastníků konference 1.–2. 6. 1953, Zpráva o liblické konferenci pro Věstník ČSAV ze dne 17. června 1953, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁵⁵ Zhodnocení konference KŘŘL v Liblicích 14.–15. 10. 1955. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2. Přestože příspěvky referentů byly jednoznačně pojaty v duchu kritiky dosavadního buržoazního pojetí některých aspektů vývoje společnosti v antice (např. ekonomiky a ideologie antické polis), našli se i taci, kteří upřímně přiznali svůj neúspěch při aplikaci metod historického materialismu na zkoumaný problém – viz příspěvek prof. Ferdinanda Stiebitze „Řecká lyrika v pojetí historického materialismu“, který v jeho nepřítomnosti přečetl prof. Jaroslav Ludvíkovský, v němž konstatuje, že „ačkoli měl v úmyslu vypracovat přihlášený referát tak, aby byl vhodný pro pracovní ráz porady, nenašel dost materiálu, podle něhož by zpracoval pohled na řeckou lyrickou tvorbu z marxistického hlediska. Marxistická estetická díla někdy nepřinášejí nic nového a nesaňají příliš daleko za novovek (Marx, Lenin, Blagoj, Lukáče), takže k hodnocení děl z antické literatury nejsou dosud známa potřebná hlediska.“ Zápis z 2. pracovní porady KŘŘL v Domě vědeckých pracovníků v Liblicích ve dnech 14. a 15. 10. 1955, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁵⁶ Zápis z 2. pracovní porady KŘŘL v Domě vědeckých pracovníků v Liblicích ve dnech 14. a 15. 10. 1955. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁵⁷ Zástupci jednotlivých kateder univerzit v Praze, Brně, Olomouci a Bratislavě referovali o stavu bádání na svých pracovištích, na vědomí byla vzata zpráva prof. Karla Svobody o stavu

Salač jako předseda pracovní porady referoval o tom, že plánovaná konference by měla trvat tři dny a že o definitivní vypracování návrhů pozvání pro zahraniční zástupce, jejichž konečné číslo bylo sníženo z původních dvanácti na šest, se postará komise ve složení akademik A. Salač, doc. L. Varcl a dr. Jiří Frel.⁵⁸

Po poradě s profesorem Thomsonem byla stanovena také dvě hlavní témata konference, z nichž to první mělo obsáhnout problematiku antické polis, druhé se soustředilo na krizi římské společnosti v době císařské. Bylo konstatováno, že „cílem pražské katedry není vyřešení obou otázek ve dvou velkých studiích, ale monografické zpracování některých podstatných jevů a rysů této problematiky“. Diskuse na toto téma byla uzavřena konstatováním, že „themata nutno pojímat v celé šíři a že od problému charakteru ideologie antické polis nelze odtrhávat otázku jejího vzniku“.⁵⁹ Pro vypracování plánu a pořízení přehledu spolupracovníků k určeným tématům pak byly určeny zodpovědné osoby – pro problematiku řecké polis byl dr. Jiřím Frelem navržen dr. Bořivoj Borecký,⁶⁰ pro téma krize římského císařství byl jako zastřešující osoba jmenován na návrh profesora Stiebitze⁶¹ doc. Ladislav Varcl. Každé z obou témat konference mělo být uvedeno obsáhlým referátem, který měl být účastníkům konference rozdán v předstihu, aby se měli možnost lépe připravit na diskusi. Přednesením hlavního referátu k prvnímu tématu byl pověřen prof. G. Thomson, druhé téma měla shrnout prof. E. M. Štajermanová.⁶² Mezi účastníky porady převážil názor, že koreferentem k prvnímu, Thomsonovu příspěvku by měl být „někdo ze SSSR“, k referátu prof. Štajermanové by se následně role koreferenta mohl ujmout někdo z lidové demokratických států nebo ze Západu. Aby byla zajištěna dostatečná spádnost

vydávání překladů děl antických autorů u pražských nakladatelství (Nakladatelství ČSAV, Nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Nakladatelství politické literatury), byla prodiskutována koordinace plánů vědecké práce na rok 1957 podle jednotlivých pracovišť. Zpráva o pracovní poradě Kabinetu ve dnech 24. a 25. 5. 1956 v Tupadlech, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁵⁸ BOUZEK, Jan: *Profesor Jiří Frel sedmdesátiletý*. LF, 116, 1993, č. 2, s. 169–170.

⁵⁹ Zpráva o pracovní poradě Kabinetu ve dnech 24. a 25. 5. 1956 v Tupadlech, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁶⁰ KUŘÁKOVÁ, Eva – PEČÍRKA, Jan: *Bořivoj Borecký šedesátiletý*. LF, 106, 1983, č. 2, s. 107–109; OLIVA, Pavel: *Bořivoj Borecký (1922–1995)*. LF, 119, 1996, č. 1–4, s. 221–223.

⁶¹ Ferdinand Stiebitz (1896–1961), klasický filolog a překladatel, působil od roku 1931 na Masarykově univerzitě v Brně. Viz mj. HOŠEK, Radislav: *Život a dílo Ferdinanda Stiebitze*. LF, 118, 1995, s. 129–140.

⁶² Jelena Michajlovna Štajermanová se zabývala dějinami antiky, společenskými vztahy, k čemuž se vztahuje i její kniha *Кризис рабовладельческого строя в западных провинциях Римской империи*. Москва 1957.

jednání, referáty, koreferáty i diskusní příspěvky měly být odevzdány garantům jednotlivých témat v dostatečném časovém předstihu.⁶³

Jednání mezi vedením Kabinetu a prezidiem ČSAV ve věci přípravy mezinárodní konference, která probíhala za intenzivní podpory tehdejšího ministra kultury akademika Ladislava Štolla, byla zpočátku poměrně komplikovaná, poněvadž vedení akademie mělo výhrady k plánovanému počtu účastníků z domova i ciziny, který se zdál být příliš vysoký. Nakonec na vědecké radě Kabinetu dne 29. února 1956 akademik Salač oznámil, že kvóta zahraničních účastníků, kteří by přijeli na pozvání ČSAV a kterým by byl jejich pobyt akademií hrazen, byla omezena počtem dvanácti osob, přičemž se počítalo především s hosty z lidově demokratických států.

Lze konstatovat, že pracovní porada pořádaná Kabinetem pro studia řecká, římská a latinská v Liblicích ve dnech 24.–26. dubna 1957⁶⁴ se stala významným mezníkem v oblasti mezinárodní spolupráce na poli bádání věd o starověku.⁶⁵ Byla to první mezinárodní konference, kterou se v poválečném komunistickém Československu v rámci tohoto oboru podařilo zorganizovat, a to i s účastí vědců z lidově demokratických a kapitalistických zemí.⁶⁶ Výsledkem jejího jednání bylo i založení mezinárodního komitétu,

⁶³ Referáty a koreferáty měly být do Kabinetu zaslány do 30. listopadu 1956, diskusní příspěvky do 31. ledna 1957.

⁶⁴ HEJNIC, Josef: *Pracovní porada se zahraniční účastí pořádaná Kabinetem pro studia řecká, římská a latinská 24.–26. dubna v Liblicích u Prahy* (dále jen *Pracovní porada se zahraniční účastí*). LF, 80, 1957, s. 274–277; DOSTÁLOVÁ, Růžena: *Zpráva o pracovní poradě se zahraniční účastí pořádané Kabinetem pro studia řecká, římská a latinská 24.–26. 4. 1957*. LF, 80, 1957, s. 113; *Международная конференция античников в Либлице*. *Vestník drevnej istorii*, 22, 1958, s. 230–244.

⁶⁵ „Man darf die Konferenz von Liblice vor allem deshalb als epochenmachend bezeichnen, da sie die Voraussetzungen schuf für die neuen und festeren Grundlagen der Zusammenarbeit der Altertumswissenschaftler aus den sozialistischen Staaten. Sie hat auch die Tradition gegründet, der zufolge sich alle späteren Eirene-Konferenzen nicht nur mit Fragen ihres Fachgebietes, sondern auch mit aktuellen Dingen der wechselseitigen Zusammenarbeit befaßten.“ JANDA, Jan – PEČÍRKA, Jan: *Fünfundzwanzig Jahre des Eirene Komitee* (dále jen *Fünfundzwanzig Jahre*). Eirene, XVIII, 1982, s. 99–105.

⁶⁶ Ze Sovětského svazu přijela dvoučlenná delegace vedená členem-korespondentem Akademie nauk SSSR S. L. Utčenkem. Nejpočetněji byli zastoupeni Poláci, v čele jejich osmičlenné delegace stál akademik F. K. Kumaniecki. Bulharsko vyslalo pět badatelů vedených akademikem Dimitrovem. Vědeckou obec z NDR zastupovala čtyřčlenná delegace vedená akademikem W. Hartkem, rektorem berlínské univerzity. Maďarsko se spokojilo s dvoučlennou delegací, z Rumunska přijel profesor D. M. Pippidi z Bukurešti. Západní vědce reprezentovali hosté z Velké Británie – profesor George Thomson a docent R. F. Willetts, oba z Birminghamu. Finanční náklady, jakožto hostům ČSAV, byly nakonec hrazeny toliko profesorům Utčenkoví, Kumanieckemu, Hartkemu, Pippidimu, Dimitrovovi a Thomsonovi. Ostatní do Československa přijeli buď na náklad vlastních vědeckých institucí, nebo si pobyt hradili ze soukromých prostředků. Nejpočetněji byla pochopitelně zastoupena domácí badatelská obec, jejíž šestatři-

který o pár let později obdržel název Eirene a jenž v následných desetiletích organizoval a koordinoval vědecké úsilí badatelů socialistických států i byl editorem sborníku, v němž byly publikovány významnější odborné stati pojednávající o tématech týkajících se nejrozličnějších oblastí věd o starověku.

Hlavní referát k určenému pracovnímu tématu *Vznik a charakteristické rysy řeckého městského státu (polis)* přednesl prof. Thomson,⁶⁷ i když ne v celé jeho šíři. Vzhledem k tomu, že obsah příspěvku byl účastníkům konference k dispozici již dříve, mohli hlavní referenti svá vystoupení omezit toliko na shrnutí hlavních tezí a byl tak vytvořen prostor pro obsáhlejší diskuzi i prezentaci dalších, menších příspěvků k danému programu. Dle předpokladu koreferát k Thomsonovu vystoupení přednesl J. A. Lencman, a to *Рабство в период возникновения полиса*. Referát E. M. Štajermanové *Кризис римской империи. Проблемы взаимоотношения форм собственности* otevřel druhý tematický okruh nazvaný *Krise římského státu a římské společnosti v poslední době císařství*, koreferát k němu přednesl Ladislav Varcl (*Vývoj některých forem společenského vědomí v době císařské*). Výsledky bohaté diskuze shrnuli na závěr třetího dne konference ve svých vystoupeních určitých i širší veřejnosti hlavní referenti, prof. Thomson a prof. Štajermanová.

V rámci jednání delegátů ze sedmi lidově demokratických států byli účastníci konference seznámeni i se stavem antických studií v jednotlivých státech, zejména s postavením latinského a řeckého jazyka na středních a vysokých školách, a s personálním zajištěním věd o starověku na univerzitách a ve vědeckých ústavech.⁶⁸ Bylo konstatováno, že ve všech lidově demokratických státech vše směřuje k postupnému znovuzavedení latiny na vyšším stupni střední školy. Ze srovnání vyplynulo, že nejlepší stav ve výuce latiny a řečtiny na středních školách je v NDR, kde latina nebyla nikdy ze všech škol odstraněna. Obdobně kladně vyznělo i hodnocení odborného zázemí

cetičlennou delegaci, vedenou akademikem A. Salačem, tvořili pracovníci KŘŘL, Historického a Archeologického ústavu ČSAV, zástupci československých vysokých škol, na nichž výuka klasických studií byla zastoupena. Na konferenci byl pozván také zástupce Jugoslávie, který ale nedorazil.

⁶⁷ Ve svém příspěvku nazvaném *The rise of the polis* George Thomson „zdůraznil specifické zvláštnosti řecké polis ve srovnání s nejstaršími městy, jež vznikla na blízkém Východě, a přešel pak k periodisaci a k vylíčení hospodářského a politického vývoje řecké polis do konce VI. stol. Uvedl, že se úmyslně nezmínil o lineárním písmu B, neboť podle posledních zkoumání je rozluštění stále ještě nejisté. Sotva lze zatím užít textů složených v tomto písmu k historickým závěrům.“ HEJNIC, J.: *Pracovní porada se zahraniční účastí*, s. 274.

⁶⁸ Příspěvky za jednotlivé státy předložili W. Dimitrov (Bulharsko), W. Hartke (NDR), F. K. Kumaniecki (Polsko), D. Pippidi (Rumunsko), A. Salač (Československo), S. L. Utčenko (SSSR) a J. Borzsák (Maďarsko). Jejich plné znění je zachováno ve fondu KŘŘL v Archivu AV ČR v Praze.

věd o starověku, neboť berlínský Institut für griechisch-römische Altertumskunde zaměstnával celkem 43 vědeckých sil. Naopak zástupci některých zúčastněných států konstatovali neobsazenost stolic starých dějin nebo klasické filologie na svých univerzitách (např. v Maďarsku) i absenci samostatného ústavu klasických studií (např. v SSSR, Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku).⁶⁹

Mluvní jednotlivých států, jmenovaní zde v poznámce č. 66, vystupovali také jako zástupci svých zemí při debatách o možnostech mezinárodní spolupráce socialistických států na poli věd o starověku.⁷⁰ Delegáti se shodli na tom, že je nezbytné vytvořit stálý výbor na podporu antických studií v rámci zemí východního bloku, jehož úkolem by byla:

1. podpora rozvoje antických studií na středních i vysokých školách;
2. podpora vědeckých společností pro vědy o antickém starověku v zúčastněných zemích;
3. vzájemná výměna zkušeností, organizace výměny pracovníků i jejich účast na společných studijních cestách do zemí, kde se antická kultura vyvíjela;
4. výměna publikací;
5. vydávání mezinárodního časopisu, „který by zahrnoval nejen všechny obory antiky, ale i její ohlas v pozdějším vývoji“.⁷¹

Nově vzniklý komitét měl být tvořen vědeckými pracovníky (jeden člen a jeden jeho zástupce) výše zmíněných sedmi lidově demokratických států, jejichž členství ve Výboru pro antická studia v lidově demokratických zemích předpokládalo schválení příslušnými akademickými institucemi.⁷² Předpo-

⁶⁹ Zpráva o přípravě konference o antickém starověku v Liblicích 24.–26. 4. 1957 ze dne 26. března 1957, Zpráva o pracovní poradě se zahraniční účastí pořádané KŘŘL ve dnech 24.–26. 4. 1957, Zpráva o stavu klasických studií v jednotlivých LDS a SSSR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁷⁰ K výše jmenovaným je třeba ještě přidat prof. J. Irmschera z NDR, doc. L. Varcla z Československa a prof. G. Thomsona, který byl přizván jako host.

⁷¹ DOSTÁLOVÁ, Růžena: *Dohoda o otázkách spolupráce na poli antických studií uzavřená mezi zástupci vědeckých institucí socialistických zemí*. LF, 80, 1957, s. 112–113.

⁷² Na jednání v Liblicích měli mandát svých akademií prof. Utčenko a Deratani ze SSSR, prof. Kumaniecki a prof. Biezuńska-Malowitz z Polska, profesori Hartke a Irmscher z NDR, profesori Dimitrov a Gerov z Bulharska. (Na prvním místě je vždy uvedeno jméno člena Výboru, na místě druhém jméno jeho zástupce.) Oficiálně ještě nebyli schválení zástupci Rumunska, Maďarska a Československa, ačkoliv za tyto státy se ve Výboru předběžně počítalo s prof. Borszákem z Maďarska, Pippidim z Rumunska, akademikem Salačem a doc. Varclm z Československa.

kládalo se, že počet členů výboru bude v budoucnu ještě rozšířen o zástupce Jugoslávie a Albánie.⁷³

Předsedou výboru byl jednomyslně zvolen akademik Antonín Salač, který tento post zastával až do své smrti v roce 1960. Tajemníkem výboru byl Ladislav Varcl,⁷⁴ Praha jako sídlo Kabinetu se pak stala jakýmsi organizačním sídlem komitétu i sídlem redakce periodického sborníku Eirene (viz níže).

K významné změně ve struktuře výboru došlo po smrti akademika Salače v roce 1960, kdy se uprázdnilo místo stálého předsedy výboru. Snaha vyřešit vzniklou situaci byla z české strany iniciována již na podzim téhož roku, kdy Ladislav Varcl jako tajemník komitétu dopisem informoval další členy výboru o své představě, jak stávající situaci řešit. Vzhledem k tomu, že v Praze bylo v předcházejících letech vytvořeno centrum, které administrativně zaštiťovalo sjednocování redakčních prací na sborníku, neměla být přerušena kontinuita jeho činnosti, a i proto měl být sekretariát komitétu ponechán v Praze. Změny neměla doznat ani osoba generálního tajemníka, právě z důvodu zachování kontinuity činnosti Výboru i redakce sborníku, tj. osoba docenta Varcla.⁷⁵ Funkce předsedy komitétu však již neměla být vázána trvale na jednu osobu, nýbrž se jí měl ujmout vždy představitel té země, která by byla pověřena konáním příští konference, přičemž v následujícím období (po uspořádání dané konference) by tento předseda vystupoval jako místopředseda výboru.⁷⁶ Návrh byl účastníky víceméně bez výhrad přijat, o čemž svědčí i odpověď profesora Irmshera docentu Varclovi: „Ein Vorteil dieser Regelung ist darin zu erblicken, daß die Konferenz des Komitees damit einen offiziellen Charakter erhalten, während in der Vergangenheit offenbar nicht

⁷³ Albánská Akademie věd v Tiraně byla oslovena dopisem akademika Salače ze dne 11. února 1958, v němž byla o zřízení komitétu i o možnosti spoluúčasti v něm informována. V odpovědi z 30. října 1958 byl sice vysloven souhlas se vstupem i jmenováním zástupce ve Výboru – prof. Selim Islami, který se účastnil i konference v prosinci 1958 v Erfurtu, ale následně byl kontakt s Albánií přerušen. Podobné pozvání k účasti ve Výboru bylo odesláno i na univerzity v Jugoslávii (do Bělehradu, Záhřebu, Ljubjany a Sarajeva). Účast jugoslávských vědců na konferencích Eirene byla zpočátku neoficiální (od 6. konference konané v roce 1962 v bulharském Plovdivu), k oficiálnímu vstupu došlo teprve na 10. konferenci Eirene ve Zhořelci (Görlitz) v NDR v roce 1967. JANDA, J. – PEČÍRKA, J.: *Fünfundzwanzig Jahre*, s. 102.

⁷⁴ Jednání o otázce spolupráce na poli antických studií mezi vědeckými institucemi socialistických zemí ze dne 24. 4. 1957 v Liblicích, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

⁷⁵ Generálním tajemníkem Výboru byl Varcl do roku 1962, od téhož roku byl řádným členem Výboru. Viz Zpráva o činnosti externího vedoucího Kabinetu prof. Varcla v orgánech mezinárodních institucí, z roku 1962. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp.

⁷⁶ Dopis Ladislava Varcla ze dne 26. listopadu 1960, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp.

immer klar war, welche der Veranstaltungen als Konferenzen des Komitees anzusehen gewesen sind (Budapest, Erfurt, Warschau).⁶⁷

Jedním z úkolů, které si nově ustanovovaný výbor hned na prvním schůzce stanovil, byl i vznik časopisu, který by pravidelně vydával příspěvky autorů z lidově demokratických států zaměřené na studium věd o starověku, latinského a řeckého jazyka. K detailnějšímu rozpracování podoby časopisu i podmínek jeho vydávání byla svolána do Prahy schůzka zástupců zakládajících zemí komitétu, a to na 4. prosinec 1957.⁷⁸

Na poradě referoval akademik Salač o tom, že bylo povoleno vydávání časopisu pro studia antického starověku, a to ve formě sborníku o jednom až dvou sešitech ročně.⁷⁹ Jeho oficiální název zněl Eirene. Studia Graeca et Latina.⁸⁰ Mezinárodní redakční rada sestávala z 16 členů výboru Eirene a z devíticenného kolektivu pracovníků redakce v Praze, který měl na starosti administrativní záležitosti. Otázky týkající se vlastního vydávání sborníku měly být vždy projednávány na víceméně pravidelně svolávaných kongresech. Akademik Salač byl, jakožto dosavadní předseda mezinárodního výboru, jednohlasně zvolen hlavním redaktorem sborníku.⁸¹

⁷⁷ Odpověď prof. Irmschera na dopis Lad. Varcla, Berlin 7. Dezember 1960. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp.

⁷⁸ Za ČSR to byli A. Salač, L. Varcl; za NDR W. Hartke a J. Irmscher; za Polsko F. K. Kumaniecki a I. Biezuńska-Małowist; za SSSR S. L. Utčenko; za Rumunsko Al. Graur a D. M. Pippidi; za Maďarsko I. Trencsényi-Waldapfel jako předběžný zástupce; za Bulharsko profesoři Dimitrov a Gerov.

⁷⁹ V oficiálním zdůvodnění žádosti o povolení vydávání mezinárodního časopisu pro klasická studia v socialistických zemích, které akademik Salač předložil prezidiu ČSAV dne 13. července 1957, uvedl, že „in der neuen Zeitschrift die Fachgelehrten der Volksdemokratien und der Sowjetunion ein gemeinsames wissenschaftliches Blatt haben werden, das die Arbeit auf dem Gebiet der Griechisch- Lateinstudien im weitesten Sinne des Wortes Fachwissenschaftler im Westen zur Mitarbeit zu gewinnen kann.“ JANDA, J. – PEČÍRKA, J.: *Fünfundzwanzig Jahre*, s. 103.

⁸⁰ Jako název sborníku bylo použito řecké slovo znamenající v překladu „mír“. V Zápise o jednání Výboru pro rozvíjení studií o antickém starověku v zemích lidové demokracie a SSSR ze dne 4. prosince 1957 byl tento název do češtiny tlumočen ve smyslu „Obrácíme se na všechny lidi dobré vůle“. Na konferenci v rumunské Eforii v září 1960 byl přednesen písemný návrh pro nemoc nepřítomného akademika A. Salače, že by se i Výbor měl symbolicky nazývat Komitét Eirene, což bylo jednomyslně ostatními delegáty přijato. Zápis o schůzi komitétu Eirene na konferenci v Eforii (Rumunsko), Eforie dne 19. září 1960, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp.

⁸¹ Jako hlavní redaktor prvního svazku, který vyšel v roce 1960, je označen ještě akademik Salač, v druhém svazku z roku 1964 je již jmenován jako hlavní redaktor Ladislav Varcl, který tuto funkci zastával až do své smrti v roce 1980 (Eirene, XVII, 1980), kdy se jeho nástupcem stal Jan Janda.

Príspevky, ktoré mali byť publikované v periodickom zborníku, ako bolo o niečo neskôr nově vzniklé periodikum charakterizované, mali byť psané v jazykoch, ktoré by seznámení s nimi umožnili širší badateľské obci i z kapitalistických zemí, preto ako obcovací jazyk článků byla požadována latina, ruština, francouzština, němčina, angličtina, výjimečně italština.⁸² Hlavnímu redaktorovi pak bylo vyhrazeno právo, i přes doporučení členů redakce, příspěvky v odůvodněných případech odmítnout.⁸³

Vzrušená debata se mezi zúčastněnými rozvinula v otázce odborného obsahu a věcného charakteru zborníku. Zatímco profesor Kumaniecki byl proti vydávání příspěvků medievalistických a z doby renesance a zdůrazňoval, že obsah zborníku je nutno plánovat, ba některá témata přímo zadávat ke zpracování, „aby časopis nebyl jen snůškou náhodných příspěvků“, akademik Salač byl smířlivější, kdy dle něj „obsahem Eirene mají být klasická studia v nejširším smyslu spolu s pozdějším působením antiky“.⁸⁴ Bylo dohodnuto, že budou otiskovány jen příspěvky zásadního vědeckého významu, které doposud nebyly nikde uveřejněny, a prostor měl být dán i „všem pokrokovým autorům pracujícím pro mír“.⁸⁵

⁸² Kvalitu příspěvků i jejich nesporný vědecký přínos měli na starosti členové redakční rady, jejíž složení se v zásadě shodovalo se složením členů Výboru, tzn. z každé členské země v redakci byli dva zástupci.

⁸³ V druhém svazku Eirene z roku 1964 jsou jako členové redakční rady uvedeni I. Biezuńska-Małowist a F. K. Kumaniecki (Polsko), Vl. Georgiev a B. Gerov (Bulharsko), Al. Graur a M. D. Pippidi (Rumunsko), J. Harmatta a I. Trencsényi-Waldapfel (Maďarsko), W. Hartke a J. Irmscher (NDR), P. Oliva a L. Varcl (Praha), D. B. Šelov a S. L. Utčenko (SSSR). Zástupce Maďarska Imre Trencsényi-Waldapfel je naposledy jmenován v roce 1970 (Eirene, VIII), kdy umírá. V redakční radě je jako jeho nástupce uveden I. Borzsák, ale až ve svazku XI z roku 1973. Počet členů redakce byl v roce 1970 rozšířen o zástupce Jugoslávie – V. Gortana ze Záhřebu a G. Ostrogorského z Bělehradu. Politické změny po srpnu 1968 v Československu se projeví i v obměně editorů zborníku (L. Varcl, B. Borecký, J. Frel, R. Hošek, P. Oliva, J. Pečírka), kdy v roce 1971 (Eirene, IX) byl Jiří Frel nahrazen J. Bouzkem a kolektiv editorů rozšířil O. Pelikán. V roce 1976 umírá zástupce SSSR S. L. Utčenko, místo něj je delegována E. S. Golubcova, její jméno jako členky redakční rady se objevuje ale až ve sv. XVII (1980). Rok po prof. Utčenkovi, v roce 1977, se naposledy objevuje jméno F. K. Kumanieckého z Polska, který byl v roce 1980 nahrazen J. Wikarjakem a tento následně roku 1987 J. Łanowskim. G. Ostrogorski z Bělehradu umírá roku 1977, o rok později se na jeho místě objevuje M. D. Petruševski.

⁸⁴ Zápis o jednání Výboru pro rozvíjení studií o antickém starověku v zemích lidové demokracie a SSSR ze dne 4. prosince 1957, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp.

⁸⁵ Svůj postoj vyjádřil profesor Al. Graur z Rumunska těmito slovy: „Je třeba otisknout každý dobrý příspěvek. Základním hlediskem musí být, aby autor příspěvku nebyl nepřitelem socialistického tábora (a ovšem aby příspěvek byl dostatečně kvalitní). Autor příspěvku aspoň nesmí odmítat historický materialismus, po případě musí jevit snahu v jeho duchu pracovat.“ Zápis o jednání Výboru pro rozvíjení studií o antickém starověku v zemích lidové demokracie a SSSR ze dne 4. prosince 1957, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp.

Současně bylo dohodnuto, že konference o dějinách starověku, které byly naplánovány již dříve, se mají od tohoto jednání konat „pod hlavičkou“ Výboru pro rozvíjení studií o antickém starověku v zemích lidové demokracie a SSSR.⁸⁶ Bylo stanoveno, že Výbor se bude scházet vždy při příležitosti konání těchto konferencí o starověku, v jejichž organizování se měly jednotlivé lidově demokratické státy střídát a jež se měly konat v časovém rozmezí jeden a půl až dva roky.

První příležitostí k společnému zasedání členů redakce a současně i členů Výboru byla konference o Ciceronovi, která se konala ve dnech 2.–5. prosince 1957 ve Varšavě. Setkání zástupců členských zemí, jež zde proběhlo, však bylo značně neformální, poněvadž se konalo v bytě prof. Kumanieckeho. Hlavním bodem programu bylo projednání obsahu prvního čísla Eirene, jehož vydání bylo plánováno na rok 1958,⁸⁷ které dle názoru zúčastněných mělo být zaměřeno na antická studia a pozdější působení antiky.

O rok později, v prosinci 1958, na konferenci v Erfurtu již akademik A. Salač pro nemoc nebyl přítomen, pracovníky Kabinetu na ní zastupoval pouze dr. L. Vidman. Jednalo se o první konferenci svolanou z iniciativy mezinárodního komitétu (předcházející setkání badatelů byla naplánována již dříve, k jednání komitétu byla „pouze“ využita příležitost jejich konání, viz výše). V pořadí již čtvrtá porada výboru Eirene⁸⁸ měla určitým způsobem zrekapitulovat dosavadní činnost, zaměřit se na řešení problémů. Účastníky setkání bylo mj. doporučeno, aby země, které mají hodně antických památek (zde byly míněny hl. SSSR, Rumunsko a Bulharsko), podnikaly archeologické výzkumy za aktivní spoluúčasti odborníků z těch zemí, které tuto možnost nemají. Mimořádné jednání Výboru se konalo ještě 18. prosince téhož roku, kdy byl projednáván požadavek archeologů nejen na aktivní spoluúčast

⁸⁶ Jednalo se o konference v Budapešti v září 1958 a v Erfurtu v prosinci téhož roku.

⁸⁷ Styky s cizinou, druhé pololetí 1957, ze dne 11. prosince 1957. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 15, neusp. První číslo Eirene vyšlo nakonec se zpožděním v roce 1960, na vině byly problémy s tiskárnou (nedostatek papíru).

⁸⁸ Pořadí jednotlivých porad konaných od vzniku výboru Eirene do konce šedesátých let: 1. porada – duben 1957, Liblice; 2. porada – prosinec 1957, Varšava; 3. porada – září 1958, Budapešť; 4. porada – prosinec 1958, Erfurt; 5. porada – září/říjen 1959, Budapešť; 6. porada – září 1960, Eforia; 7. porada – duben 1962, Plovdiv; 8. porada – duben 1964, Leningrad; 9. porada – listopad 1965, Budapešť; 10. porada – duben 1966, Brno; 11. porada – říjen 1967, Görlitz; 12. porada – říjen 1968, Varšava. V Československu se pak konala ještě jedna porada Výboru, a to 16. konference v roce 1982 v Praze. Chronologické řazení jednotlivých schůzí výboru Eirene v padesátých a šedesátých letech. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 23, neusp. JANDA, J. – PEČÍRKA, J.: *Fünfundzwanzig Jahre*, s. 99–120. Zde také k jednotlivým konferencím podrobné odkazy na články o nich v československých i zahraničních odborných časopisech, případně na z konferencí vydané sborníky prací.

všech na archeologických výzkumech v rámci socialistických zemí, ale i jejich požadavek na otevření jednání o převzetí starších nálezů, či otevření nových v některé ze zemí Blízkého východu.⁸⁹

Setkání v rumunské Eforii v roce 1960, o jejímž uspořádání bylo rozhodnuto již v Erfurtu v roce 1958, se zúčastnili nejen zástupci členských států komitétu, ale i zástupci Velké Británie (prof. R. Syme z Oxordu) a Francie (prof. G. Daux, ředitel École Française v Athénách). Program konference byl rozdělen do tří tematických okruhů, které se zabývaly vztahy původního obyvatelstva Podunají k Řekům a Římanům, ekonomickými a sociálními aspekty rozvoje římských provincií i řeckou a římskou literaturou doby císařské. Jednomyslně byl přijat návrh akademika Salače, aby Mezinárodní výbor pro antická studia nesl stejný název, tj. Eirene (Mír), jako časopis, jehož první ročník vyšel téhož roku v nakladatelství ČSAV.⁹⁰

V dubnu 1962 v bulharském Plovdivu⁹¹ bylo Československo zastupováno šestičlennou delegací, jejímiž členy byli pracovníci Kabinetu, Historického ústavu ČSAV a kateder věd o starověku z univerzit Čech a Moravy. I zde byla pozornost věnována zejména problematice spojené s místem konání, tj. vztahům národů Balkánského poloostrova k řeckému a římskému světu, problémům etnogeneze těchto národů, otázkám vztahujícím se k otroctví a jeho úloze v antice atp., kdy příspěvky byly rozděleny do čtyř sekcí (historické, lingvistické, literárně-historické a archeologické). Z hlediska organizace samotného výboru byly oficiálně přijaty nové zásady pro stanovení předsednictví ve výboru, předsedou byl zvolen místopředseda bulharské Akademie věd, profesor Vladimír Georgiev.⁹² Formálně bylo také potvrzeno složení redakční rady, umístění výkonné rady sborníku v Praze i potvrzena zodpovědnost jednotlivých redaktorů za úroveň článků zasílaných do sborníku z jimi zastupovaných zemí.

⁸⁹ Komitee zur Förderung der klassischen Studien in den sozialistischen Staaten, nedatováno. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 23, neusp.

⁹⁰ Zápis o schůzi komitétu Eirene na konferenci v Eforii (Rumunsko) ze dne 19. září 1960. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2. Dále viz OLIVA, Pavel: *Mezinárodní konference věd o antickém starověku v Eforii*. Zprávy České historické společnosti, 3, 1960, č. 1–2, s. 200; VARCL, Ladislav: *Konference o klasických studiích v socialistických zemích v Eforii (Rumunsko) v září 1960*. LF, 84, 1961, s. 144–145.

⁹¹ VARCL, Ladislav: 6. *internationale Konferenz klassischer Studien zu Plovdiv*. Eirene, II, 1964, s. 183–184.

⁹² Tamtéž, s. 18.

Do Leningradu v dubnu 1964⁹³ byli na setkání, jež se zabývalo formami práce a vykořisťováním v otrokářské společnosti, dále otázkou etnogeneze národů Černomoří i ideologickým bojem v antice, na náklady AN SSSR za českou stranu vysláni tři zástupci. Zde současně zasedající komitét Eirene se zabýval otázkou propagace sborníku Eirene v členských státech i debatou o přeměně sborníku v periodikum. Účastníci konference byli pozváni na další setkání, které bylo naplánováno na rok 1965 do Maďarska.

Budapeštského setkání⁹⁴ v listopadu 1965 se účastnilo na 150 badatelů, mj. i z Jugoslávie, Francie, Rakouska a Norska. Program byl rozčleněn do pěti sekcí, v nichž bylo mj. referováno o vývoji římských provincií, problémech římských dějin a kultury, o vývoji v archaickém a klasickém Řecku. Současně probíhající zasedání komitétu Eirene věnovalo pozornost přípravě konference, která se měla konat v dubnu 1966 v Brně, bylo naplánováno i následné setkání badatelů ve vědách o starověku ve východoněmeckém Zhořelci (Görlitz) v roce 1967.

Vyvrcholením mezinárodních aktivit Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská však bylo uspořádání mezinárodního symposia *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra* ve dnech 12.–16. dubna 1966 v Brně.⁹⁵ Jednalo se o podnik překračující jednoznačně svým tematickým rozsahem i počtem účastníků z domova i ciziny (přes 300 přihlášených z 19 zemí) všechna dosažitelná, Kabinetem organizovaná setkání.

Patronát nad touto konferencí, pořádanou z podnětu ideologické komise ÚV KSČ, převzala ČSAV, jejíž člen-korespondent dr. Pavel Oliva, DrSc. byl i předsedou organizačního výboru konference, dále ministerstvo školství a kultury, i nadnárodní vědecké organizace L'Union internationale de l'histoire et de philosophie des sciences a Fédération internationale des associations des études classiques. Na pár dní byli na jednom místě soustředěni klasičtí filologové a archeologové, historici starověku i umění, literární vědci,

⁹³ Původně byla naplánována na konec června nebo počátek července 1963. Viz 7. *Internationaler Kongreß klassischer Studien zu Leningrad*. Eirene, III, 1964.

⁹⁴ OLIVA, Pavel: *Konference klasických studií v Budapešti*. ČsČH, XIV, 1966, s. 290–291.

⁹⁵ Ke konferenci je k dispozici poměrně obsáhlý soubor článků viz JANDA, J. – PEČÍRKA, J.: *Fünfundzwanzig Jahre*, s. 108. Význam konference z určitého časového odstupu byl velmi detailně zhodnocen E. Svobodovou, viz SVOBODOVÁ, Edita: „*Antika a dnešek*“ z *odstupu čtyř let*. ZJKE, XII, 1979, č. 2, s. 79–95. Příspěvky přednesené na konferenci byly publikovány v *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra*. Acta congressus internationalis habiti Brunae diebus 12–16 mensis Aprilis MCMLXVI. Pragae MCMLXVIII; *Studia Myceanaea*. Proceeding of the Myceanean Symposium Brno April 1966. Opera Universitatis Purkynianae Brunensis, Fasc. Phil. 127. Brno 1968; *Pro antiquitate viva*. Colloque sur la part revenant à la culture antique dans l'enseignement tenu à l'occasion du congrès international l'Antiquité classique et nos jours à Brno le 12 el 13 avril 1966. Praha 1967.

filozofové, medievisté, byzantologové, nadšení podporovatelé věd o starověku z řad učitelské veřejnosti. Ty všechny oslovovalo široce pojaté téma konference, v níž „šlo o zjišťování, za co dnešní doba vděčí antice“.⁹⁶

Vzhledem k relativně krátké době trvání konference, rozsáhlému záběru předestřených témat, počtu účastníků i množství přihlášených příspěvků byla konference rozdělena do šesti sekcí, z nichž některé zasedaly ve vícero pododděleních.⁹⁷ Příspěvky, které byly na jednotlivých plénech předneseny, vyšly následně tiskem, ať již z iniciativy brněnské Univerzity J. E. Purkyně nebo ČSAV (viz pozn. 97). Velký zájem vzbudila tři zasedání, která tvořila víceméně samostatné složky konference: mykénologické a pedagogické kolokvium a symposium *Antika v počátcích novodobé vědy*.

Hostem mykénologického kolokvia byl i jeden ze zakladatelů nového oboru mykénologie, prof. John Chadwick, který jednání kolokvia zahájil. Pozornost badatelů byla zaměřena nejen na jazykovědné problémy spojené s počátky řeckého jazyka, ale i na širší historické souvislosti mykénské civilizace a její zařazení do kontextu celkového vývoje dějin Řecka.

Kolokvium o podílu antické kultury na dnešní školské výuce, navštěvované v hojném počtu i učiteli středních všeobecně vzdělávacích škol, odraželo svým tématem i příspěvky zde přednesenými silící zájem veřejnosti, nejen odborné, o klasické jazyky i rostoucí uvědomění si významu antické kultury

⁹⁶ VARCL, Ladislav: *Congressus internationalis „Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra“ (Antika a dnešek)*. LF, 89, 1966, s. 417–424, hic s. 417.

⁹⁷ Jednalo se o sekci historicko-filosofickou, která se členila na další tři části, jejichž úkolem bylo debatovat a) o antickém pojetí občanské a lidské pospolitosti, b) o antice v sociologických a filozofických teoriích, c) o Aristotelovi a soudobé filozofii. Důležitost diskuze ve vztahu antiky a soudobé filozofie, zejména té, která byla formulována v socialistických zemích, byla vyzvednuta v článku BARTOŠ, Jaromír: *Nad dvěma kongresy*. Literární noviny, 10. 9. 1966: „Studium antické filosofie je nezbytnou a neodmyslitelnou přípravou pro filosofické myšlení. To si uvědomoval Lenin, nevěděli to však v minulosti mnozí z těch, kdo se k němu hlásili. Chatrná znalost filosofie – a tedy chatrný myšlenkový trénink – patrně byly jedním ze subjektivních předpokladů dogmatického zploštění filosofie. Brněnský (i pražský) kongres však podaly svědectví, že soudobá úroveň naší filosofie není špatná. Odborný přínos československých filosofů na sněmování v Brně měl svou váhu. Příspěvky našich vědců byly často sympatické i tím, že jim šlo o problémy stále do jisté míry platné a živé, zatímco mnohým zahraničním hostům šlo spíše o jakousi Altphilologie, čímž ovšem není míněna pouhá jazykověda. V posledních letech u nás dochází k renesanci zájmu o starověkou filosofii. Kongres ukázal, že chybí mladí badatelé. Studentům chybí znalost jazyků klasických a moderních a důkladnější humanitní vzdělání.“ Druhá, literární sekce se soustředila na dva okruhy problémů: na společenské ideály v antickém dramatu a tradice antické kultury v pozdějším divadle, a dále na působení antických estetických teorií na literaturu pozdějších dob. Třetí sekce se zabývala otázkami spojenými s výtvarným uměním, kdy byla pozornost věnována jak vlastní antické problematice, tak i působení antického umění na výtvarné umění pozdějších dob.

pro současnou společnost a její „zdravý“ duchovní vývoj. Hodnocena byla úroveň výuky jazyků v jednotlivých zemích, předestřeny byly problémy související s výukou dějin starověku i možnosti popularizace dědictví antiky.⁹⁸

I symposium *Antika v počátcích novodobé vědy (Renesance a 17. století)*, zabývající se vývojem všech přírodovědných disciplin od matematiky, astronomie a fyziky až po biologii a lékařství, bylo podle oborů rozděleno do několika sekcí, jež na svých zasedáních řešily, obecně řečeno, uplatňování antických přírodovědeckých a filozofických koncepcí ve vědě 15.–17. století, způsoby, jak antické teorie vstupovaly v této fázi do vývoje vědy, jak jich bylo využíváno, proč byly voleny a jak byly modifikovány.⁹⁹

Veškeré dění konference bylo již před zahájením i během jejího konání bedlivě sledováno nejen odborníky, ale i širokou veřejností, která byla informována články v denním tisku (Mladá fronta, Rudé právo, Lidová demokracie, Svobodné slovo, Práce, Rovnost, Smena atd.) a časopisech (Svět v obrazech), i zvána na kulturní akce konferenci doprovázející. K nejvýznamnějším z nich patřila výstava *Antika a její tradice*, která se konala v Domě umění města Brna a byla vnímána jako první svého druhu v poválečném Československu. Návštěvníkům na ní byly prezentovány nejvýznamnější antické plastiky z československých sbírek i díla dokumentující ohlas antiky ve výtvarném umění od renesance do současnosti, „a to jak v oblasti námětu, tak i v oblasti formy“.¹⁰⁰ Výtvarný scénář byl doplněn ještě o výstavu tradic antiky v české literatuře.

⁹⁸ Význam antiky pro současného člověka dobře vystihl L. Vidman, viz VIDMAN, Ladislav: *Antika a dnešek*. Zprávy komise vědeckých pracovníků, 1966, č. 2, s. 6–8, příl. Vědecký svět, 10, 1966: „Antika nesmí být nějakým idolem a nedostizným vzorem, jak tomu někdy bylo v minulých stoletích, ale bohatou studnicí, z níž můžeme nabírat poučení a inspiraci; antika nás též učí rozlišovat podstatné od nepodstatného, dobré od špatného. Starověké humanitní ideály se sice liší od našich, ale dnešní humanismus není bez antického a křesťanského základu myslitelný.“ Zazníval i akcent na nápravu poměrů – DEDINSKÝ, M. M.: *Za týždňom azda radostným*. Práca, 24. 4. 1966: „Marx a Engels věděli, proč se tak důkladně zabývali antikou, jen u nás někteří unáhlení obrazoborci ji vyháněli ze středních škol, zapomínajíc, že není možno tvořit novou kulturu, aniž bychom do sebe vsákli starou, zejména tu, na které naše stojí. Doufejme jen, že tato konference pomůže napravit to, co se ještě napravit dá.“

⁹⁹ Z. H.: *Mezinárodní symposium „Antika v počátcích novodobé vědy“ v Brně v dubnu 1966*. Zprávy Československé společnosti pro dějiny věd a umění při Československé akademii věd, 26, 1966, č. 6, s. 67–70, hic s. 67.

¹⁰⁰ Pozvánka na zahájení výstavy *Antika a její tradice*. Vernisáž 9. dubna 1966, Procházková síň Domu umění v Brně. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 19, neusp. Záměr autorů výstavy je zde charakterizován takto: „Na vystavených dílech konfrontuje se tedy antické umění jako první ucelený okruh evropského výtvarnictví se svými tradicemi v malířství a sochařství 15.–20. století. Soubor téměř 100 exponátů ukazuje vlny evropského vývoje i podíl antiky na něm, a to nejen v klasicistních obdobích, nýbrž trvalý. Řek, opřený o harmonii smyslu a rozumu, vytvořil umění, které spojuje konkrétní a abstraktní a v jehož

Mezinárodní konference konané ve východoněmeckém Zhořelci¹⁰¹ a polské Varšavě (v roce 1967 a 1968) tvoří jakýsi „pomyslný epilog“ výše podaného přehledu aktivit Výboru pro rozvíjení studií o antickém starověku v zemích lidové demokracie a SSSR a jeho členských států, jejichž počet byl ve Zhořelci oficiálně rozšířen o zástupce Jugoslávie.

Organizační, metodologická i odborná činnost pracovníků Kabinetu se však neorientovala pouze na prezentaci výsledků výzkumu na konferencích v rámci komitétu Eirené. I na domácí půdě byla pořádána mezinárodní setkání, která se v odborných kruzích setkala s mimořádným ohlasem. Jedním z nich byl seminář pro latinskou epigrafiku, který proběhl ve dnech 12.–24. dubna 1964 ve školícím středisku ČSAV v Tupadlech u Brna a ve Vile Lanna v Praze. Myšlenkou na uspořádání mezinárodního semináře pro latinskou epigrafiku se pracovníci Kabinetu zabývali již na jaře 1964,¹⁰² k jeho realizaci však došlo až o rok později.

Hlavním organizátorem tohoto mezinárodního setkání, určeného pro mladší vědecké pracovníky ze socialistických zemí,¹⁰³ byl Kabinet pro studia řecká, římská a latinská. Jeho odbornou přípravou byl za Kabinet pověřen dr. Ladislav Vidman, za Historický ústav ČSAV dr. Jan Burian. Vedení semináře bylo svěřeno prof. H. G. Pflaumovi z Paříže, čelnému představiteli Association internationale d'épigraphie latine, mezinárodní organizace ustavené krátce předtím v roce 1963 v Paříži. Ve Zprávě o mezinárodním semináři je kladně hodnocen aktivní přístup všech přihlášených mladých vědců, kteří v rámci projektu museli přednést nějakou svou práci i seznámit ostatní s nějakým jimi řešeným problémem (např. s interpretací nejasného nápisu), i vysoce erudovaný, ale i vstřícný a laskavý přístup profesora Pflauma k mladším kolegům, který „na závěr vyprávěl ze své bohaté praxe především o tom, čeho se má každý epigrafik vyvarovat ve své praxi a které otázky ještě čekají na své řešení. Tak se postupně přecházelo od jednotlivých nápisů k obecnějším závěrům a problémům a během semináře nezůstala nepovšimnuta téměř žádná otázka týkající se dějin římské doby císařské, ať už šlo o prosopografii,

středu je lidská postava. Evropský člověk na ně stále reagoval a zejména v dobách zlomů a nejistoty hledal v něm posilu, především v jeho smyslu pro řád a v jeho nadčasovosti.“

¹⁰¹ Hošek, Radislav: *10. kongres „Eirény“ (Görlitz, NDR)*. ZJKE, 10, 1968, s. 60–61.

¹⁰² Plán zahraničních styků na rok 1965 ze dne 27. srpna 1964 hovoří o písemném návrhu předloženém již v květnu téhož roku. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 2.

¹⁰³ Seminář byl určen pro ty, kteří „nejsou začátečníky, ale potřebují se zdokonalit, konfrontovat navzájem své výsledky a prodiskutovat sporné otázky“. Zpráva o mezinárodním semináři pro latinskou epigrafii, duben 1965. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 30, neusp. Nakonec na seminář přijelo na 23 badatelů nejen ze socialistických států, ale i Anglie, Francie, Itálie a Švýcarska (celkem z deseti států).

titulaturu císařů, správu provincií, dějiny římských rodů, onomastiku nižších vrstev obyvatelstva, otázku statistické metody, právní problémy, dějiny náboženství, vojenství, spolehlivost literárních zpráv, numismatiku, papyrologii.¹⁰⁴

Na závěr semináře bylo vysloveno přání všech zúčastněných, aby podobná setkání se konala častěji, nejlépe každé dva roky s tím, že hostitelskými zeměmi by měly být země spíše východní, než západní Evropy, a to z toho důvodu, aby „se práce mohli účastnit i mladší badatelé, kteří nemají možnost tolik cestovat“.¹⁰⁵

Mezinárodní konference *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra* znamenala vyvrcholení mezinárodních aktivit Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská¹⁰⁶ jako jediného samostatného vědeckého ústavu, který se mj. studiu věd o starověku v tehdejší socialistickém Československu věnoval. Trend k navazování mezinárodních odborných styků, ať již založených na písemném kontaktu, osobních vztazích či na bilaterálních smlouvách vědeckých pracovišť, začal být zřetelný od poloviny padesátých let minulého století, což lze dát do přímé souvislosti nejen s předcházejícím vznikem Kabinetu jako takového, ale i s mírně se uvolňující mezinárodní i vnitropolitickou situací, dávající prostor pro navazování do té doby velmi problematických, či i nerealizovatelných styků, jež však i tak v mnohém byly zejména ve svých prvopočátcích výsledkem především osobních kontaktů jednotlivých vědeckých pracovníků (viz ak. A. Salač). Jejich četnost i tematická a časová šíře se během následujících let postupně navyšovaly, i s ohledem na vznik mezinárodního komitétu Eirene v roce 1957, jehož úkolem bylo koordinovat vědeckou spolupráci vědeckých pracovníků i institucí v rámci lidově demokratických států východní a střední Evropy. Pravidelné konference, i vydávání periodického sborníku Eirene umožnily vzájemný osobní kontakt, výměnu zkušeností, výsledků výzkumu i vědeckých publikací, vytvořily i prostor pro rozšiřující se spolupráci s odborníky ze Západu. Tyto tendence, projevující se v rostoucím zájmu široké veřejnosti o antiku a její dědictví i ve snahách o znovuzavedení povinné výuky klasických jazyků na středních školách (gymnáziích), kulminovaly v Československu právě v druhé polovině 60. let, než byly zastaveny důsledky sovětské okupace v srpnu 1968 a nastupující normalizací, jež se projevila jak čistkami na vědeckých pracovištích

¹⁰⁴ Zpráva o mezinárodním semináři pro latinskou epigrafii, duben 1965. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 30, neusp. Viz dále VIDMAN, Ladislav: *Mezinárodní seminář pro latinskou epigrafii*. Věda a kniha, 1965, č. 4, s. 28–29.

¹⁰⁵ Zpráva o mezinárodním semináři pro latinskou epigrafii, duben 1965. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond KŘŘL, kart. 30, neusp.

¹⁰⁶ Chápáno v časovém rámci této studie.

ČSAV, tak i postupným útlumem mezinárodních kontaktů, zejména směrem do kapitalistických států.

RESUMÉ

KABINET PRO STUDIA ŘECKÁ, ŘÍMSKÁ A LATINSKÁ A JEHO MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V PADESÁTÝCH A ŠEDESÁTÝCH LETECH 20. STOLETÍ

Kabinet pro studia řecká, římská a latinská jako vědecký ústav ČSAV začal od poloviny padesátých let 20. století postupně navazovat pravidelné pracovní kontakty se zeměmi socialistického bloku (SSSR, NDR, PLR, MLR, Rumunsko, Bulharsko) i marxisticky orientovanými badateli ze Západu (prof. G. Thomson). Spolupráce, orientovaná na nadnárodní projekty (CIL, TIR aj.), byla vázána zejména na aktivity jednotlivých odborných pracovníků Kabinetu (např. dr. L. Vidman). Na přípravné konferenci v Liblicích roku 1957 pak byly položeny základy mezinárodní spolupráce badatelů ve vědách o starověku na bázi lidově demokratických států, jejichž platformou se staly jednak v pravidelných intervalech pořádané konference, jednak od roku 1960 vydávaný sborník *Eirene*, jenž – zaštitěn stejnojmenným mezinárodním komitétem složeným ze zástupců lidově demokratických států – byl významným pro publikování výsledků bádání ve vědách o starověku v rámci socialistických zemí. Vyvrcholení aktivit Kabinetu i jiných pracovišť zabývajících se antikou byla zcela určitě konference pořádaná roku 1966 v Brně *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra* jako do té doby největší mezinárodní konference o starověku pořádaná v poválečném socialistickém Československu.

SUMMARY

THE CABINET FOR GREEK, ROMAN AND LATIN STUDIES AND ITS INTERNATIONAL ACTIVITIES IN 1950S AND 1960S

The Cabinet for Greek, Roman and Latin Studies was established in 1952 (officially, it has been running since 1 Jan 1953) as one of the research departments of newly founded ASCR. It has been perceived such as a highly specialized institute, the only one of this sort in the republic, dealing with

Ancient history and also Latin studies in the era of the Middle Ages and Humanism and its influence on the Czech culture. As regards complicated international relations in the described period, a research cooperation of the Cabinet has been orientated (with some exceptions) especially on countries and research institutes of the socialist bloc. Their specialists have decided to establish an international committee at a conference held by the Cabinet in April 1957 in Liblice, which would organize and coordinate a research work of scientists from the socialist countries. The committee, lately named after the homonymous collection Eiréné, has met during international conferences organized by individual member states at an interval of one or two years. A so-called climax of committee's activities was a great international conference with the participation of western researchers that was given in April 1966 in Brno under the name *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra*. Its responses have influenced a perspective on Ancient period of the general laic public and also leading political authorities in Czechoslovakia for a long time.

Key words:

The Czechoslovak Academy of Sciences, the Cabinet for Greek, Roman and Latin Studies, Classical Philology, Ancient history, the International Committee Eiréné, the collection Eiréné

Translated by Mgr. Hana Ferencová

PhDr. Karla Vymětalová
Ústav historických věd
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Slezská univerzita v Opavě
746 01 Opava